

La LOE i els nous currículums

Per Pepita Corominas
Subdirectora d'Ordenació Curricular i Programes Educatius
Departament d'Educació

En data 16 de maig de 2006 es féu pública la Llei Orgànica d'Educació (LOE), i en data 8 i 29 de desembre els reials decrets que estableixen, respectivament, els ensenyaments mínims de l'educació primària i de l'educació secundària obligatòria.

La nova Llei emmarca el desplegament curricular en les competències bàsiques que cal desenvolupar a l'ensenyament obligatori per tal que l'alumnat assoleixi la maduresa necessària per incorporar-se a la vida adulta com a ciutadans actius i compromesos i poder continuar aprenent al llarg de tota la vida.

Un enfocament competencial del currículum comporta plantejar, més enllà de l'adquisició de determinats coneixements i habilitats, la seva aplicació a situacions de la vida quotidiana i la capacitat per a utilitzar-los de manera transversal i interactiva en contextos i situacions complexes que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents disciplines.

En el context social actual, en què la facilitat d'accés al coneixement i a la informació, la diversitat social i cultural i la globalització requereixen una capacitat d'adaptació permanent de les persones als canvis, cal que el sistema educatiu aporti als nois i les noies els elements necessaris perquè puguin entendre i adaptar-se als canvis, sentint-se segurs en el canvi.

Correspon al procés educatiu la formació de persones autònomes, arrelades a l'entorn, responsables i compromeses, capaces d'obtenir informació, transformar-la en coneixement i aquest en pensament propi, i amb capacitat d'adaptació a situacions noves.

En aquesta perspectiva, el desenvolupament d'habilitats i estratègies per a l'accés i la gestió de la informació, el desenvolupament d'actituds i habilitats que afavoreixin la convivència i la cohesió social, l'ús de diferents llengües i llenguatges i la universalitat dels coneixements, esdevenen elements clau en la formació de l'alumnat.

D'acord amb un plantejament competencial dels currículums, cal que l'actual compartimentació dels continguts en àrees i matèries doni pas a un tractament més transversal dels coneixements, que interrelacioni tant a nivell intradisciplinar els continguts que es desenvolupen en una mateixa àrea, com a nivell interdisciplinar els que tenen un abast més transversal. Així mateix, cal que la tradicional transmissió de coneixements doni pas a metodologies més interactives que prioritzin la reflexió, la interpretació, la construcció de coneixement i la presa de consciència del mateix procés d'aprenentatge.

En el desenvolupament de les competències hi incideixen no solament els continguts curriculars sinó també les mesures organitzatives i funcionals. Així, l'organització del centre i de les aules, la participació de l'alumnat en la dinàmica del centre i en el propi procés d'aprenentatge, la complementarietat del treball individual i el treball cooperatiu, l'acció tutorial, les activitats complementàries i extraescolars poden afavorir o dificultar el desenvolupament competencial.

Per avançar en aquesta línia cal considerar fonamentals quatre grans eixos en els processos de formació de l'alumnat:

- Aprendre a ser i actuar de manera autònoma.
- Aprendre a pensar i comunicar.
- Aprendre a descobrir i a tenir iniciativa.
- Aprendre a conviure i a habitar el món.

Per a **ser i actuar de manera autònoma** cal que cadascú construeixi la seva pròpia manera de ser i utilitzi aquesta manera de ser per a desenvolupar-se en les situacions que l'àmbit escolar i la pròpia vida li plantegen. Treballar l'autoconeixement, la construcció i l'acceptació de la pròpia identitat, la regulació de les emocions, l'autoexigència i el desenvolupament d'estratègies d'aprenentatge, del pensament crític i d'hàbits responsables, és essencial per a aprendre a ser i actuar de manera autònoma.

Per a la comprensió significativa de les informacions i la construcció de coneixements cada vegada més complexos, és imprescindible aprendre a **pensar i a comunicar**. Cercar i gestionar informació provinent de diferents fonts i diferents suports, utilitzar diferents tipus de llenguatge (verbal, escrit, visual, corporal, digital...) en la comunicació d'informacions, sentiments i coneixements, treballar de manera cooperativa i ser conscient dels propis aprenentatges afavoreix la construcció del coneixement i el desenvolupament del pensament.

Aprendre a **descobrir i a tenir iniciativa**, desenvolupant l'interès i la curiositat per fer-se preguntes sobre la realitat, cercar i validar respostes, establir diàlegs interactius sobre fets i situacions, afavoreix la construcció de coneixements més significatius i cada vegada més complexos, i el compromís per a implicar-se en processos de millora. Explorar, experimentar, formular preguntes i verificar hipòtesis, planificar i desenvolupar projectes i cercar alternatives, esdevenen elements clau en els processos de formació de l'alumnat.

L'aprenentatge per a **conviure i habitar el món** és fonamental per tal que els ciutadans i les ciutadanes esdevinguin membres actius en una societat democràtica i participativa. La conscienciació per la pertinença social i comunitària, el respecte per la diversitat, el desenvolupament d'habilitats socials, el funcionament participatiu de la institució escolar, el treball en equip, la gestió positiva dels conflictes i el desenvolupament de projectes en comú afavoreixen la cohesió social i la formació de persones compromeses i solidàries.

Els reials decrets pels quals s'estableixen els ensenyaments mínims de l'educació primària i de l'educació secundària obligatòria, i en el marc de la proposta feta per la Unió Europea, identifiquen vuit competències bàsiques que cal desenvolupar a l'ensenyament obligatori:

- Competència comunicativa.
- Competència matemàtica.
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món.
- Competència en el tractament de la informació i competència digital.
- Competència social i ciutadana.
- Competència cultural i artística.
- Competència per a aprendre a aprendre.
- Autonomia i iniciativa personal.

La nova Llei fa, a l'educació primària, un plantejament global d'algunes àrees com el coneixement del medi (natural, social i cultural), l'educació artística (música i visual i plàstica) i la llengua (llengua castellana i literatura i llengua cooficial i literatura) i avança al cicle inicial la introducció de la llengua estrangera.

A l'educació secundària obligatòria es fa un plantejament comú de les matèries que ha de cursar tot l'alumnat durant els tres primers cursos de l'etapa i s'estableix l'opcionalitat de tres matèries al quart curs. Així mateix s'introdueix la possibilitat de desenvolupar programes de diversificació curricular a partir del tercer curs i programes de qualificació professional inicial per a l'alumnat que no obtingui el títol de Graduat en educació secundària obligatòria i, excepcionalment, per a alumnes de 15 anys que hagin cursat el segon curs d'ESO, no estiguin en condicions de promocionar a tercer i hagin repetit un cop a l'etapa.

La nova Llei assenyala que la comprensió lectora, l'expressió oral i escrita, la comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació i l'educació en valors, s'han de treballar des de totes les àrees al llarg de tota l'etapa.

Així mateix, els reials decrets pels quals s'estableixen els ensenyaments mínims, remarquen la importància de la lectura per al desenvolupament de les competències bàsiques i emfasitzen la necessitat de garantir una dedicació diària en tots els cursos de l'educació primària i un temps en la pràctica docent de totes les matèries en tots els cursos de l'educació secundària obligatòria.

La nova Llei introdueix l'educació per a la ciutadania i els drets humans com una àrea específica en un dels cursos del cicle superior de l'educació primària i en un dels tres primers cursos de l'educació secundària obligatòria. L'educació per a la ciutadania inclou tant el desenvolupament de la pròpia identitat i responsabilitat personal, com les relacions interpersonals i socials i les bases per a viure en comunitat i en la societat.

És evident que l'educació per al desenvolupament personal i la ciutadania no pot reduir-se a la impartició d'una àrea o matèria en un dels cursos de l'etapa, sinó que ha d'impregnar el desenvolupament dels processos d'ensenyament i d'aprenentatge en totes les àrees o matèries del currículum, al llarg de tots els cursos i cicles de cada etapa, així com l'organització del centre i de l'activitat escolar. Però l'existència d'una àrea o matèria en un dels cursos de l'etapa afavoreix la consolidació de determinats aprenentatges que, encara que treballats prèviament, esdevenen necessaris per a viure en societat.